

Javna skulptura grada Vinkovaca

Čurčinac, Matea

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:345831>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-10**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Preddiplomski studij povijesti umjetnosti

Matea Čurčinac

Javna skulptura grada Vinkovaca

Završni rad

Mentor doc.dr.sc. Daniel Zec

Osijek, rujan 2023.g.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Preddiplomski studij povijesti umjetnosti

Matea Čurčinac

Javna skulptura grada Vinkovaca

Završni rad

Humanističke znanosti, povijest umjetnosti, povijest i teorija likovnih umjetnosti,
arhitekture, urbanizma i vizualnih komunikacija

Mentor doc.dr.sc. Daniel Zec

Osijek, rujan 2023.g.

Prilog: Izjava o akademskoj čestitosti i o suglasnosti za javno objavljivanje

Obveza je studenta da donju Izjavu vlastoručno potpiše i umetne kao treću stranicu završnoga, odnosno diplomskog rada.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napisao/napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s navođenjem izvora odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan/suglasna da Filozofski fakultet u Osijeku trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku 15.09.2023

Matea Čurčinac 0122235976

Ime i prezime studenta, JMBAG

Sadržaj:

Sažetak

1. Uvod
2. Grad Vinkovci
3. Likovna umjetnost u Vinkovcima
4. Javna skulptura
5. Javne skulpture grada Vinkovaca
 - 5.1 Spomenik Presvetog Trojstva
 - 5.2 Spomenik Josipu Kozarcu
 - 5.3 Bista Josipa Runjanina
 - 5.4 Kolo
 - 5.5 Bista dr. Franje Tuđmana
 - 5.6 Ptice u letu
 - 5.7 Spomenik Marije i Ivana Kozarca
 - 5.8 Zdenac vučedolskog ljevača bakra
 - 5.9 Spomenik banu Josipu Šokčeviću
 - 5.10 Fontana Hrvatska Ruža
6. Popis slikovnih priloga
7. Katalog djela
8. Zaključak
9. Literatura

Sažetak

U ovom seminarskom radu je obrađena tema pod nazivom "Javna skulptura grada Vinkovaca". U ovom seminarskom radu obrađuju se javna kiparska djela, odnosno javna plastika grada Vinkovaca te njihovi autori.

Ključne riječi:

Vinkovci, kultura, javna skulptura, nalazišta, umjetnost, spomenik

1. Uvod

U daljem tekstu ovog rada ukratko je opisan povijesni kontekst grada Vinkovaca i kontinuirano naseljavanje na prostorima grada u razdoblju od 8000 godina. Za grad su vrlo važna i arheološka nalazišta mnogobrojnih kultura koje datiraju sve do današnjih dana, a koja su također ukratko opisana u radu. Nadalje, u tekstu su opisana javna kiparska djela grada Vinkovaca i kratke biografije autora. SeminarSKI rad sadrži slikovne prikaze svih kiparskih djela i katalog javne plastike s opisima skulptura i biografijama autora, a vremenski obuhvaća razdoblje od 1845. godine kada je postavljen prvi spomenik do 2019. godine kada je postavljen najrecentniji kiparski rad. Popis svih javnih kiparskih djela u gradu Vinkovcima, a koji se nalazi u daljem tekstu, pronađen je u Registru kulturnih dobara na području Grada Vinkovaca.¹ Literatura koja je korištena kod istraživanja za ovaj rad su knjige „Vinkovački spomenar“² i knjiga „Vinkovci i okolica“³ koje obuhvaćaju povijesni dio, knjiga „Prilog za povijest kulture Vinkovaca od 1905. do 2015. godine“⁴ koja obuhvaća spomen poprsja koja su obrađena u daljem tekstu, Anali Galerije Antuna Augustinčića⁵ koji pobliže objašnjavaju terminologiju potrebnu za razumijevanje ovog rada, poglavlje iz knjige „Vinkovci“ autora Antuna Babića naziva „Likovni umjetnici Vinkovaca u XX. stoljeću“⁶ koje obuhvaća umjetnike koji djeluju u Vinkovcima, te članci i istraživački radovi sa internetskih izvora koji obrađuju spomenike i skulpture navedene u ovom radu. Za biografije umjetnika korišteno je mrežno izdanje Hrvatske enciklopedije i već navedena knjiga „Prilog za povijest kulture Vinkovaca“.

2. Grad Vinkovci

Vinkovci je grad na sjeveroistoku Hrvatske, a smješten je na rijeci Bosut. Vinkovci – kao najstarije naseljeno područje u Europi bogato je arheološkim nalazištima iz prapovijesti, odnosno nalazima sopotske, vučedolske i vinkovačke kulture, te antike – gdje najviše nalazišta ima iz rimskih naselja, pa i drugih nalazišta koja datiraju sve do današnjih dana. Zbog svog geografskog

¹ Registar kulturnih dobara grada Vinkovaca – prijedlog (Vinkovci, 3. studenog 2013.)

² Martin Grgurovac, Vinkovački spomenar – povijest, sjećanja i uspomene na grad, ljude i događaje (Vinkovci, 2008.)

³ Antun Babić, Vinkovci i okolica, (Vinkovci: Slavonska naklada Privlačica, 2002.)

⁴ Tihomir Marojević, Prilog za povijest kulture Vinkovaca od 1905. do 2015. godine, spomen – poprsja (Vinkovci, 2022.)

⁵ Anali Galerije Antuna Augustinčića, skulptura na otvorenom/problem spomenika – spomenik danas, 2001.-2005., 2012.-2015. (Klanjec, 2005, 2016.)

⁶ Antun Babić, „Likovni umjetnici Vinkovaca u XX. stoljeću“, u Vinkovci (Vinkovci: Matica hrvatska, Ogranak Vinkovci, 2010.)

i geoprometnog položaja, te vrlo povoljnim reljefnim, klimatskim, pedološkim i hidrografskim osobinama bio je od davnina privlačan za naseljavanje, te ima kontinuitet naseljavanja od 8200 godina.⁷ Bogatstvo i pogodnosti područja koristili su nositelji mnogih kulturnih skupina, a trajanje pojedine kulturne skupine ovisilo je o njezinoj osobnoj snazi, sigurnosnim prilikama, načinu dolaska, kontaktima i utjecaju susjednih, istovremenih kultura. Prvo naseljavanje bilježi se u neolitiku pojavom starčevačke kulture čiji nositelji grade prva naselja na lijevoj, višoj obali Bosuta. Ova je kultura dobro zastupljena i istražena. Završno razdoblje neolitika predstavlja sopotska kultura, čiji predstavnici grade nadzemna naselja na lokalitetu Sopot u blizini Vinkovaca. Ova kultura ima dobro razvijeno poljodjelstvo i stočarstvo, ali i tkalačke vještine. U eneolitičkom razdoblju, odnosno bakrenom dobu, pojavljuje se vučedolska kultura. U ovoj kulturi obrada metala dolazi do punog izražaja, ali i ukrašavanje i posuđa koje je djelovalo vrlo raskošno. Predstavnik brončanog doba je vinkovačka kultura, u čije vrijeme je pronađen i prvi zlatni nakit. Keramička proizvodnja u odnosu na vučedolsku je bila skromna, ali je zato metalurgija bila više razvijena pojavom bronce.⁸

Kraj 1. st. pr. Kr. obilježeno je osvajačkim pohodima Rima na Ilirik, no ostankom dovoljnog broja stanovnika na području Vinkovaca potiče Rimljane na gradnju naselja. Tako nastaje grad naziva Cibalae, prema ilirskoj riječi za brežuljak. Tijekom ovog stoljeća provodi se intenzivna romanizacija i urbanizacija osvojenih provincija. Raspored objekata i način gradnje s rimskom opekom izvedeni su po uzoru na veća rimska naselja. Arhitektura, pokretni materijali svakodnevne i kultne namjene, pisani spomenici, novac i slično govore nam o visokom standardu stanovnika Cibalae.⁹ Vinkovci se prvi put spominju u jednom izvještaju iz 1615. godine, uz napomenu da su nekada bili dobro nastanjeni, a pod Turcima su se raspali u nekoliko sela. Za vrijeme Marije Terezije i Josipa II. došlo je do nekoliko različitih promjena. Vinkovci su 1766. godine dobili određene pravne i ekonomske povlastice gdje se otvara put da postanu jak ekonomski centar, no ovaj povlaštenu status se ubrzo ukida. 1780. godine u Vinkovcima započinje s radom gimnazija koja igra važnu ulogu u obrazovanju poznatih i važnih Vinkovčana kao što su Josip Kozarac – hrvatski prozaist, novelist, romanopisac i pjesnik, jedan od najpoznatijih hrvatskih šumara, Joza Ivakić – hrvatski književnik, te kazališni i filmski redatelj, Vanja Radauš – hrvatski

⁷ Grgurovac, Vinkovački spomenar, 16.

⁸ Grgurovac, Vinkovački spomenar, 17.

⁹ Grgurovac, Vinkovački spomenar, 18.-22.

kipar, slikar i književnik, te jedan od najznačajnijih protagonista hrvatske likovne umjetnosti 20. stoljeća i mnogi drugi.¹⁰

Zbog geoprometnog položaja te društveno ekonomskih, povijesnih i političkih prilika, od sredine 20.st., Vinkovci se razvijaju u prometno raskrižje, pretežito željezničkog prometa, ne samo regionalnog i državnog već i međunarodnog značenja.¹¹ Danas ispred zgrade na željezničkom kolodvoru postoji spomen – lokomotiva u sjećanje na velike gužve na vinkovačkom kolodvoru kada je svake dvije minute prolazio vlak, ali i na velik gospodarski utjecaj koji je imala željeznica.¹² Nakon Drugog svjetskog rata industrija na području Slavonije i zapadnog Srijema je usporavana, ali se napredna poljoprivreda ipak uspjela razviti zahvaljujući prirodnim bogatstvima kraja i upornošću i marljivošću stanovnika. Za vrijeme Domovinskog ratu u topničkim i zračnim napadima Jugoslavenske armije u jesen 1991. oštećen je velik broj građevina u povijesnom urbanom središtu grada.¹³ U zadnja 3 desetljeća zaštitnim arheološkim iskapanjima istraženo je zajedno s nekropolama oko 25.000 m² gradske površine. Tako Vinkovci spadaju u najbolje istražene gradove suočene s bogatom kulturnom baštinom, ali i problemima koje nameće dugi kontinuitet života.¹⁴

3. Likovna umjetnost u Vinkovcima

Vinkovci i vinkovački kraj potpuno su urali u hrvatsko narodno i kulturno tkivo, što potvrđuju i brojni umjetnici vezani rođenjem ili boravkom u ovom sjeveroistočnom djelu Hrvatske. Rast likovne umjetnosti nastupio je tek u 20. stoljeću. U prvoj polovici 19. stoljeća, zbog raznih loših društvenih i političkih prilika, u Hrvatskoj zapažamo samo slikare koji dolaze iz drugih dijelova monarhije. U drugoj polovici 19. stoljeća Isidora Kršnjavog možemo izdvojiti kao vrsnog slikara koji je slikao mrtve prirode, pejzaže i portrete, bavio se i bakropisom. Završio je vinkovačku gimnaziju, a slikarstvo je studirao u Beču i Münchenu. Josip Pellarini je primjer „zaboravljene baštine“. Bio je crkveni slikar, u Štitaru je oslikao oltare i zidove stare župne crkve s motivima Starog i Novog zavjeta.¹⁵ Za prvu polovicu 20. stoljeća karakterističan je odlazak

¹⁰ Grad Vinkovci – Povijest grada, Službeni portal grada Vinkovaca, 2017.g., pristupljeno 13. 9. 2022., <https://www.grad-vinkovci.hr/hr/povijest-grada>

¹¹ Grgurovac, Vinkovački spomenar, 16.

¹² Babić, Vinkovci i okolica, 66.

¹³ Vinkovci. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., pristupljeno 5. 9. 2023. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=64724>

¹⁴ Grgurovac, Vinkovački spomenar, 18.

¹⁵ Babić, Likovni umjetnici Vinkovaca u XX. stoljeću, 413.

umjetnika iz vinkovačkog kraja, uglavnom prema Zagrebu, tada centru kulturnog života. Rijetki umjetnici ostaju, a među njima je Luka Domac, otac Ivana Domca, koji se slikarstvom bavio amaterski, a djela mu imaju jasna impresionistička usmjerenja.¹⁶ Uz njega još treba spomenuti i Anu Papp Jerković koja je slikala gvašem i akvarelom pejzaže, mrtve prirode i portrete. Studirala je na zagrebačkoj Višoj školi za umjetnost i obrt, a profesori su joj bili Bela Čikoš Sesija i Vladimir Becić. Zatim treba spomenuti i Savu Šimunovića koji je studirao u Zagrebu kod Otona Ivekovića i Menci Clement Crnčića i u Parizu, a kretao se od impresionizma do kubizma, kasnije i klasicizma. Prvi je imao izložbu u vinkovačkoj Galeriji 1968. godine. Ante Kuman se bavio grafikom, a slikao je u ulju i akvarelu, te je samostalno izlagao u Zagrebu. Vidljivije veze sa Vinkovcima ima mlađa generacija umjetnika poput Ivana Domca koji je završio studij slikarstva na Akademiji Likovnih umjetnosti u Zagrebu u klasi Vladimira Becića. Profesori su mu bili i Ljubo Babić i Marino Tartaglia, a radio je kao profesor crtanja u Vinkovcima. Albert Kinert je još jedan od umjetnika mlađe generacije, a bio je grafičar i slikar. Diplomirao je na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, a među profesorima su mu bili Krsto Hegedušić, Ljubo Babić i Tomislav Krizman. Od 1962. godine bio je i sam profesor na Akademiji i voditelj katedre za grafiku. Mlađoj generaciji još pripadaju i Branko Ružić, kipar i slikar; Rudolf Sablić, akademski slikar i kazališni scenograf, bavio se ilustriranjem knjiga, diplomirao u klasi Vladimira Becića; Katarina Žanić Michelli, slikarica, diplomirala u klasi Jerolima Miše 1951. godine; Đurđena Zaluški, grafičarka i slikarica, diplomirala studij grafike kod Tomislava Krizmana 1953. godine, njezino slikarstvo je bilo obilježeno vezanošću za rodnu Slavoniju; Alojzija Ulman, kiparica i povjesničarka umjetnosti, vodila Atelje sakralne umjetnosti u Vinkovcima; Joza Mataković, scenograf vinkovačkog kazališta; Antun Babić, diplomirao kiparstvo u klasi Vanje Radauša, bio grafičar i redoviti profesor na pedagoškom fakultetu u Osijeku; Zdenka Biljan, Dubravko Mataković, Dejan Duraković, Željko Uremović, Zdravko Dučmelić i mnogi drugi.¹⁷ Dva najpoznatija umjetnika koja su rodom iz Vinkovaca, a pripadaju mlađoj generaciji umjetnika, su Vanja Radauš i Slavko Kopač.

Vanja Radauš, akademski je kipar, slikar, grafičar i pjesnik, jedan od najznačajnijih hrvatskih likovnih umjetnika. Značajan i snažan utisak ostvario je svojim kiparskim ciklusima naziva Panopticum Croaticum, Tifusari, Krvavi fašnik, Čovjek i kras, a radio je mnogobrojne spomenike i medalje. Bio je vrhunski crtač i grafičar, a u Slavoniji i Srijemu je proučavao i snimao arhitektonske spomenike. Vinkovačka galerija ima bogatu zbirku njegovih djela.¹⁸ Rođen je 29.

¹⁶ Babić, Likovni umjetnici Vinkovaca u XX. stoljeću, 413.

¹⁷ Babić, Vinkovci i okolica, 117.-120.

¹⁸ Babić, Vinkovci i okolica, 117.

travnja 1906. godine u Vinkovcima. Bio je član grupe Zemlja, član JAZU-a (danas HAZU), a isprva je djelovao pod Ivanom Meštrovićem, kasnije Auguste-om Rodinom i Émile Antoine Bordelles-om. Kasnije unosi socijalnu tematiku u svojim djelima i teatralnu gestu, ali i osobni ekspresionistički pristup. 1975. godine počinio je samoubojstvo u Majstorskoj radionici na Zmajevcu, što kao uzrok smrti nije u potpunosti razriješeno, te izaziva brojne intrige i nedoumice i danas. Pokopan je na Zagrebačkom groblju Mirogoj.¹⁹

Vinkovci su dali jednog od najvažnijih i najpoznatijih umjetnika - Slavka Kopača, hrvatsko – francuskog slikara i kipara, rođenog 1913. godine. Diplomirao je na Kraljevskoj umjetničkoj akademiji u Zagrebu 1937. godine u klasi Vladimira Becića, kao stipendist Francuske Vlade odlazi na usavršavanje u Pariz. Nakon akademije, studirao je povijest umjetnosti u Firenci od 1943. do 1948. godine, a nakon toga ulazi u krug najznačajnijih umjetnika 20. stoljeća. Samostalno je izlagao u Firenci, Rimu, Trstu i Parizu, a prvu samostalnu izložbu imao je 1938. godine u Salonu Ulrich u Zagrebu.²⁰ U prvoj fazi stvaralaštva prisutni su utjecaji realizma i postimpresionizma u tradiciji hrvatskog modernog slikarstva, a u kasnijim se fazama okreće slobodnijem pristupu u organizaciji kompozicije i prostora, uz prisutnost nadrealnih elemenata. Kompoziciju gradi mrljama i bojama, svodeći oblike na primitivne aluzije.²¹ Trajno ostaje u Parizu od 1948. godine, gdje s André Bretonom, Jean Dubuffetom i Michel Tapiéom osniva Compagnie de l'Art Brut čiji je bio voditelj i kreator 30 godina. Suradivao je s André Bretonom koji mu je organizirao izložbe u svojoj galeriji Étoile scellée. U Parizu, gdje je proveo većinu svog života, umire 1995. godine.

22

4. Javna skulptura

Skulptura se dijeli na punu plastiku i reljef. Puna plastika, uključujući prostorni i vremenski moment, dijeli se na statuu i mobil, a reljef na visoki, niski i uleknuti.²³ Pojam skulptura na

¹⁹ Marojević, Prilog za povijest kulture Vinkovaca od 1905. do 2015. godine, 60.; Davorin Vujčić, Martina Kokolari, Radauš, Vanja (Ivan), Hrvatski biografski leksikon, 2015., pristupljeno 5. 9. 2023.; Radauš, Vanja., Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., pristupljeno 13. 9. 2022., <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=51410>

²⁰ Babić, Likovni umjetnici Vinkovaca u XX. stoljeću, 420.

²¹ KOPAČ, Slavko. Hrvatski biografski leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2023. Pristupljeno 5. 9. 2023.

²² Kopač, Slavko. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., pristupljeno 13. 9. 2022., <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=33044>

²³ Jadranka Damjanov, Vizualno-taktilni pojmovi u klasifikacija skulpture, u *Anali Galerije Augusta Augustinčića*, zbornik radova, (Klanjec, 2013.)

otvorenom se koristi kao pojam koji obuhvaća svu skulpturu koja se nalazi u ograničenom ili neograničenom vanjskom prostoru. Postoje dvije zamjedbe vezane uz skulpturu na otvorenom i arhitekturu; prva je morfološko – strukturalna razina, a druga je zamjedba na razini istog značenjskog sustava. Prostor vezan uz figuralnu skulpturu na otvorenom ima četiri osnovne vrste; simbolički prostor, neodređen prostor, stvarni prostor i iluzionističko-prikazivački prostor. Skulpturalni je element na srednjovjekovnim građevinama veličinom i smještajem podređen arhitektonskom, što ne pridonosi vjerodostojnosti zamjedbe skulpturalnog elementa. U renesansnom i baroknom razdoblju taj se element prostorno osamostaljuje od arhitekture, što olakšava zamjedbu.²⁴

Javna skulptura, također poznata kao javna umjetnost, odnosi se na skulpture ili kiparska djela koja su postavljena na javnim prostorima, kao što su parkovi, trgovine, ulice, trgovački centri, škole, muzeji i druge javne lokacije. Javne skulpture su namijenjene širokoj publici i često su dostupne svim građanima i posjetiteljima tog područja. Javna skulptura igra važnu ulogu da obogati i uljepša urbano okruženje, potiče na razmišljanje i poveća estetsku vrijednost javnih prostora.

Spomenik je fizička ili skulpturalna kreacija, često javno postavljena, koja je stvorena kako bi očuvala ili istaknula određenu osobu, događaj, ideju ili koncept, obično s kulturnim, povijesnim, ili simboličkim značajem. Spomenici su oblik umjetničkog izraza i često služe kao način da se oda počast ili se podsjeća na nešto važno. Spomenici mogu biti izrađeni od različitih materijala kao što su kamen, bronca, čelik, drvo, mramor i drugi, i mogu se pojaviti u različitim oblicima, uključujući statue, biste, skulpture, reljefe, fontane i druge umjetničke forme. Često ih prate natpisi koji objašnjavaju svrhu ili povijest koju predstavljaju. Ovi spomenici često igraju važnu ulogu u kulturnoj baštini društva, jer pomažu u očuvanju i prijenosu povijesnih priča, vrijednosti i identiteta.

Spomenik bi formalno i sadržajno morao sadržavati vizualno-emocionalnu snagu i sugestivnost, koju potencira kvalitetan odabir lokacije i uklopljenost u arhitektonsko-urbanistički narativ, pruživši time dodatnu vrijednost urbanističkom prostoru. Generalno, spomenik bi morao

²⁴ Lavinia Belušić, O nekim zamjedbenim pojavama u odnosu skulpture na otvorenom i arhitekture, u *Anali Galerije Antuna Augustinčića*, zbornik radova, (Klanjec, 2013.)

pomagati prostoru - obogatiti ga dozom elegancije ili ekstravagancije koje ne isključuju jednostavnost i čistoću prostornog doživljaja.²⁵

5. Javne skulpture grada Vinkovaca

U mnogim gradovima diljem Hrvatske, pa tako i u Vinkovcima, trgove, ulice, parkove i druge javne površine ukrašavaju skulpture ili biste posvećene nekoj značajnoj osobi ili događaju, ideji ili konceptu sa određenim značenjem. Vinkovci kao manji grad može se pohvaliti mnogim značajnim skulpturama koje odaju počast važnim osobama hrvatske povijesti, ali i važnim Vinkovčanima. U Vinkovcima su spomenici prikazani u obliku skulptura i bista.

Zanimljivo je je većina spomenika u Vinkovcima nastala u 21. st, odnosno u razdoblju od 2005. godine do 2019. godine. Samo je jedan spomenik nastao u 19. stoljeću, a to je Spomenik Presvetom Trojstvu, dok su preostali spomenici nastali u drugoj polovici 20. stoljeća.

5.1 Spomenik Presvetog Trojstva

Spomenik se nalazi na trgu Bana Josipa Šokčevića, točnije u središtu parka, a u neposrednoj blizini Fontane Hrvatska Ruža i župne crkve. Postavljen je 1845. godine, na blagdan Male Gospe, a ime majstora C. Payerle iz Osijeka uklesano je u podnožju spomenika. Spomenik Presvetom Trojstvu je vjerski spomenik posvećen upravo navedenim božanskim osobama; Ocu, Sinu i Duhu Svetomu. Spomenik se podiže na inicijativu građana kao iskaz samosvijesti građanskog sloja, ali i potrebom da novouređeni gradski trg dobije naglasak u svom središtu. Spomenik je neoklasicističko – historicističkog oblikovanja, izrađen od kamena pješčenjaka, a čine ga tri kamene stepenice, visoki postament na kojemu je uklesano ime majstora i tri glatka stupa koji nose arhitrav na kojemu se nalazi skulptura Svetog Trojstva. Pripada malobrojnoj tipološkoj skupini spomenika čiju jezgru čine tri trokutno raspoređena stupa koji prikazuju simboliku Presvetog Trojstva, a ujedno je i jedini takav primjer u Hrvatskoj.²⁶ Postament na kojemu leže stupovi ima različite profilacije, šesterokutnog je obrisa čije se linije konkavno

²⁵ Hela Vukadin-Doronjga, Spomenik danas – pitanje kontekstualizacije, morfologije i sugestivnosti oblika, u *Anali Galerije Antuna Augustinčića*, Problem spomenika : spomenik danas, zbornik radova, (Klanjec, 2013.)

²⁶ Vlasta Zajec, „Spomenik Presvetom Trojstvu u Vinkovcima i njegova tipološka ishodišta“, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 46, (2022.): 97., 99.

uvijaju. Stupovi leže na bazama, a svaki od njih ima bogato ukrašene korintske kapitele. Arhitrav je vrlo slojevito profiliran, ukrašene je raznim motivima zubaca, girlandi i lučnim aplikacijama. Na vrhu arhitrava nalazi se skupina figura koja predstavlja Sveto Trojstvo. Spomenik je, kao i mnogi drugi spomenici na otvorenom, doživio razne promjene i degradacije uzrokovane atmosferskim prilikama. Imao je nekoliko obnova, prva veća obnova je izvedena 1887. godine, zatim su uslijedile obnove 1987. i 1996. godine. Posljednja obnova bila je 2019. godine, a njome se nastojalo vratiti izvorna obilježja spomenika. Originalna skulpturalna skupina zamijenjena je replikom zbog lošeg stanja, a čuva se u Gradskom muzeju u Vinkovcima.²⁷ Spomenik po stilskim karakteristikama pripada klasicizmu, a nalazi se unutar zaštićene kulturno povijesne cjeline grada. Spomenik je primjer sakralne arhitekture i zaštićen je kao pojedinačno kulturno dobro. Vrlo sličan spomenik nalazi se u Osijeku, točnije u Tvrđi. Kužni pil, podignut kao zavjetni kip protiv kuge, također je posvećen Presvetom Trojstvu. Podignut je u baroknome stilu, a grupna skulptura Presvetog Trojstva nalazi se na vrhu stupa.²⁸ O majstoru zaslužnom za postavljanje Spomenika Presvetom Trojstvu u Vinkovcima nema podataka.

5.2 Spomenik Josipu Kozarcu

Skulptura se nalazi na zelenoj površini na Šetalištu Dionizija Švagelja, a omeđena je još rijekom Bosut i ulicom Ivana Kozarca. Skulptura je nastala 1958. godine, a postavljena je 1959. godine na 100. obljetnicu književnikova rođenja. Autor skulpture je Vanja Radauš, vinkovački umjetnik i književnik. Spomenik je podignut u čast Josipu Kozarcu, hrvatskom književniku i jednom od najpoznatijih hrvatskih šumara. U Vinkovcima završava osnovnu i srednju školu, a zatim odlazi u Beč gdje upisuje studij šumarstva. Diplomirao je 1879. godine kao najbolji student u svojoj klasi. Skulptura je postavljena na podest, a Josip Kozarac je prikazan u sjedećem položaju desne ruke naslonjene na lijevu nogu. Skulptura je monumentalna i izrađena je u bronci. Radauš je književnika prikazao realistično i sa svim karakteristikama. Skulptura je 2008. godine udarena autom, nakon čega je bila potrebna restauracija. Vraćena je na isto mjesto.²⁹ Umjetnik Vanja Radauš hrvatski je kipar, slikar i književnik. Nakon što je polazio vinkovačku gimnaziju odlazi u Zagreb na Akademiju likovnih umjetnosti studirati kiparstvo. Diplomirao je 1930. godine u klasi

²⁷ Vlasta Zajec, „Spomenik Presvetom Trojstvu u Vinkovcima i njegova tipološka ishodišta“, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, (2022.): 100.

²⁸ Bruno Atalić, Spomenik Presvetog Trojstva u gradu Osijeku, izvorni znanstveni članak, 2017.

²⁹ „Pijan u Vinkovcima srušio spomenik Josipu Kozarcu“, 24 sata, 2008.g., pristupljeno 27. 8. 2023., <https://www.24sata.hr/news/pijan-u-vinkovcima-srusio-spomenik-josipu-kozarcu-91155>

Ivana Meštrovića. Poznat je po svojim mnogobrojnim ciklusima, ali i djelima javne plastike, od spomeničkih skulptura do portretnih bista, koje izrađuje po narudžbi gradova.³⁰

5.3 Bista Josipa Runjanina

Bista Josipa Runjanina nalazi se na istoimenom trgu u gradskom naselju Kolodvor. Bista je postavljena u parku na šetnici 1971. godine, a autor je Antun Babić. Spomenik je podignut u čast Josipu Runjaninu, hrvatskom skladatelju zaslužnom za uglazbljivanje pjesme Antuna Mihanovića „Hrvatska domovina“, a koja je 1891. godine proglašena hrvatskom himnom. Bista je izrađena u bronci, visine oko 60 centimetara, a težine otprilike 60 kilograma. 2015. godine se dogodila krađa navedene biste, koja nažalost nikada nije pronađena. Vjeruje se kako je prodana kao sekundarna sirovina. Antun Babić je 1950. godine završio Vinkovačku gimnaziju, a potom odlazi u Zagreb na akademiju gdje je 1958. godine diplomirao u klasi profesora Vanje Radauša. Radio je crteže tehnikom suhe igle i perom, bakropise, litografije, drvoreze i linoreze, u skulpturi izrađuje najviše portrete, torza, fontane i reljefe u raznim materijalima, a od tema alegorijske prikaze. Radio je mnogobrojne javne spomenike i poprsja te medalje.³¹ Na staro postolje je postavljena nova bista posvećena Josipu Runjaninu, nastala 2016. godine. Izradio ju je akademski kipar iz Vinkovaca Dejan Duraković. Bista je nastala u dogovoru umjetnika s gradom kako Vinkovci ne bi ostali zakinuti za spomenik posvećen još jednom značajnom Vinkovčaninu. Autor izjavljuje kako je nova bista, odnosno poprsje rađeno u napetoj, odnosno glatkoj formi, stilizirano, s naznakom državnog grba odnosno šahovnice.³² Dejan Duraković je vinkovački akademski kipar, rođen 25. svibnja 1959. godine u Vinkovcima. Diplomirao je 1989. godine na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu u klasi profesora Stipe Sikirice i od tada radi kao likovni pedagog. Izlagao je na mnogobrojnim izložbama, skupnim i pojedinačnim, u Hrvatskoj i inozemstvu. Pojedinačnih samostalnih izložbi imao je dvadeset i jednu. Autor je mnogih javnih spomenika od kojih su neki posvećeni Matiji Antunu Reljkoviću, Josipu Runjaninu, Krunoslavu Tkalcu, Mariji i Ivanu Kozarcu, Matiji Gubecu i drugima. Također je autor i nagradnih statua od koje su neke; „Satir“ koji se dodjeljuje na manifestaciji „Festival glumca“, „Duhovno Hrašće“ koji se dodjeljuje na manifestaciji „Pjesnički susreti“ u Drenovcima i statua „Maske“ za manifestaciju „Smotra

³⁰ Radauš, Vanja. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., pristupljeno 31. 8. 2023., <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=51410>

³¹ BABIĆ, Antun. Hrvatski biografski leksikon (mrežno izdanje). Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2023., pristupljeno 27. 8. 2023., <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=935>

³² S. Butigan, „Na stari postament nova bista Josipa Runjanina“, Glas Slavonije, 2016. g., pristupljeno 11. 9. 2022. g., <http://www.glas-slavonije.hr/298017/4/Na-stari-postament-nova-bista-Josipa-Runjanina>

kazališnog stvaralaštva“ u Retkovicima. Za Durakovića je blizak minimalizam i simbolizam, te konceptualna umjetnost. Od 2008. godine radi kao profesor na Umjetničkoj akademiji u Osijeku.³³

5.4 Kolo

Drugim nazivom i Šokačko kolo, nalazi se na terasi rimskih termi u Vinkovicima. Djelo nije u pretjeranom doticaju sa prolaznicima jer se nalazi na rijetko posjećenom mjestu. Terasu rimskih termi okružuje zgrada na kojoj se terasa nalazi sa dvije strane, dok sa druge dvije se vidi pogled na grad. Djelo je nastalo 1978. godine, a izradio ga je umjetnik Branko Ružić. Djelo je puna plastika a prikazuje ljude u narodnim nošnjama zagrljene u kružnoj kompoziciji, u stojećim pozama, a možemo reći i da je posvećeno Šokcima i Šokicama. Djelo je izrađeno u bronci, monumentalnih je razmjera. Ljudi su prikazani stilizirano, bez previše detalja, ali vide se naznake narodne nošnje i glazbenih instrumenata koje nose. Tekstura djela je grubo obrađena, a masa na pojedinim dijelovima izlazi u prostor što se najviše može vidjeti kod prikazivanja glava i ruku. Površina se sastoji od niza nepravilnih ploha koje se pretapaju u bridovima te čine blage sjene na skulpturi. Djelo stoji na povišenom postolju. Vrlo slično djelo, a iste tematike, nalazi se u Osijeku. Na glavnom osječkom trgu nalazi se još jedno Ružičevo djelo naziva Ljudi, drugim nazivom još Skupina građana, nastalo 1977. godine. Za razliku od Kola, prolaznici su u stalnom i svakodnevnom doticaju sa skulpturom Ljudi. Nalazi se na najfrekventnijem mjestu u gradu, a figure su prikazane u sjedećem stavu što čini glavnu razliku između ovih skulptura. Površina je jednako tretirana i figure su stilizirane. Branko Ružić, akademski je kipar i slikar. U Vinkovicima je završio osnovnu, a zatim srednju školu. Nakon završene gimnazije upisuje studij strojarstva, zatim arhitekturu, povijest književnosti, pa povijest umjetnosti. Konačno upisuje studij kiparstva u Zagrebu na Akademiji likovnih umjetnosti 1940. godine. Dvije godine je studirao u klasi profesora Ive Lozice, a zatim dvije godine kod profesora Frane Kršinića. Nakon završenog studija upisao je specijalnu grafiku u klasi profesora Tomislava Krizmana. Usporedno je započeo studij slikarstva u klasi profesora Marina Tartaglie.³⁴ Čovjek je velika tema Ružičeve umjetnosti, čovjek sam ili u skupini, njegov lik, lice, glava, gotovo uvijek pojavljuju se tematski krugovi glava - lik – skupina. To nije iznimka i kod ove dvije skulpture koje stilizirano prikazuju zagrljene ljude u krugu.³⁵

³³ Biografija Dejana Durakovića, Marojević, Tihomir, u *Prilog za povijest kulture Vinkovaca od 1905. do 2015. godine*, spomen – poprsja, (Vinkovci, 2022.)

³⁴ Ružić, Branko, Kratka biografija, pristupljeno 27. 8. 2023., <https://brankoruzic.com/branko-ruzic-biografija/>

³⁵ Ružić, Branko, „Spomenici i izvedbe na javnim mjestima“, pristupljeno 27. 8. 2023., <https://brankoruzic.com/spomenici-i-izvedbe-na-javnim-mjestima/>

5.5 Bista dr. Franje Tuđmana

Bista posvećena dr. Franji Tuđmanu se nalazi u neposrednom centru grada, točnije na istoimenom trgu uz rijeku Bosut. Stoji na otvorenom prostoru na početku šetnice uz rijeku. S jedne strane spomenik ograđuje cesta, sa jedne strane Bosut, a sa treće put kojemu svakodnevno prolaze prolaznici. Spomen poprsje otkriveno je 16. prosinca 2005. godine povodom obilježavanja 16. obljetnice osnutka HDZ-a bivše općine Vinkovci. Ovaj spomenik je radio vinkovački umjetnik, akademski kipar Ivan Križanac. Spomen poprsje je posvećeno Dr. Franji Tuđmanu, hrvatskom povjesničaru i prvom predsjedniku Republike Hrvatske. Bista je postavljena na visoki podest i odiše strogošću i realizmom. Karakteristike lica su jasno definirane, no bez previše detalja. Površina skulpture je grubo dorađena i neravna, ali ima dojam dovršenosti. Plohe na pojedinim mjestima su glatke, dok najviše detalja ima na teksturi kose. Oplošje skulpture ima kontinuiranu liniju sa blagim zaobljenim linijama. 2013. godine se dogodio slučaj vandalizma gdje je nepoznati počinitelj bistu pošpricao sprejom. Bista je vraćena u prvobitno stanje.³⁶ Umjetnik Ivan Križanac rođen je 1942. godine u Vedašću kod Tomislavgrada. Srednju školu je završio u Vinkovcima, a zatim je upisao akademiju u Zagrebu gdje je i diplomirao kiparstvo 1980. godine u klasi profesora Ivana Sabolića. U svom radu oblikuje portrete i likove ljudi i životinja naglašene ekspresivnosti u reljefu i punoj plastici, te skulpture na otvorenom u Vinkovcima i kipove za crkve Provincije Bosne Srebrene. Slika u ulju te crta, autor je plakata, ilustracija u knjigama i suautor je grafičke mape „Relković i njegov Satir“. Član je Hrvatskog društva likovnih umjetnika Vinkovci. Živi i radi u Vinkovcima.³⁷

5.6 Ptice u letu

Skulpture se nalaze u parku u ulici Josipa Lovretića uz rijeku Bosut, nedaleko od središta Vinkovaca. Smještene su između drveća i šetnice kako bi oživjele taj prostor svojim bojama. Skulpture su u parku postavljene 2015. godine kada ih je umjetnica odlučila darovati gradu, a 2016. godine darovane su još 2 skulpture iz istog opusa. Za izradu ovih skulptura zaslužna je izraelska umjetnica vinkovačkog podrijetla Dina Merhav, rođena Gross. Skulpture su također darovane gradu za budući memorijalni park obitelji Gross. Obitelj Gross je generacijama živjela u Vinkovcima, no bježeći od holokausta morali su pobjeći iz države, budući da su bili Židovi. Riječ

³⁶ KRIŽANAC, Ivan. Hrvatski biografski leksikon (mrežno izdanje). Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2023.g., pristupljeno 27. 8. 2023., <https://bl.lzmk.hr/Clanak/11232>

³⁷ Marojević, Prilog za povijest kulture Vinkovaca od 1905. do 2015. godine, 2022.

je o 11 željeznih skulptura ptica u narančastoj, crvenoj i boji hrđe, visokih od 20 do 180 centimetara. Skulpture su plošno istanjene i pojednostavljene, a svojim bojama oživljavaju prostor u kojemu su postavljene. U postavljanju skulptura sudjelovao je i akademski kipar Dejan Duraković koji je na isti dan otvorenja parka postavio novu bistu Josipa Runjanina.³⁸ Dina Merhav rodila se u Vinkovcima 1936. godine. Prvenstveno se bavila grafičkim dizajnom, kasnije i kiparstvom, a djetinjstvo je provela u Vinkovcima. 1943. godine sa obitelji odlazi iz Hrvatske kako bi preživjeli strahote holokausta. Dina Merhav se u Izraelu afirmirala kao grafička dizajnerica te ostvarila i pedagošku karijeru, a od 1984. godine bavi se samo kiparstvom. Završila je umjetničku akademiju Beceal u Jeruzalemu 1957. godine gdje je apsolvirala grafiku, od 1971. – 1974. godine usavršavala je kiparstvo na fakultetu WIZO Kanada u Haifi i u Italiji.³⁹ Najprije je radila u kamenu, a od 1989. godine isključivo u željezu povezujući se i tako sa svojim korijenima u obitelji koja se bavila proizvodnjom predmeta od željeza. Preminula je 19. listopada 2022. godine u Ein Hodu u Izraelu gdje je provela većinu svog života.

5.7 Spomenik Marije i Ivana Kozarca

Spomenik se nalazi ispred obnovljene kuće književnika Ivana Kozarca na Krnjašu u Vinkovcima. Spomenik se nalazi na otvorenom prostoru ispred rijeke Bosut, a u pozadini se vidi rodna kuća Ivana Kozarca. Spomenik je podignut 2016. godine na inicijativu poduzetnika Bosiljka Stanića i Udruge vinkovački šokački rodovi. Za skulpturu je zaslužan umjetnik Dejan Duraković. Skulptura je podignuta u čast Marije i Ivana Kozarca koji je upravo zbog nje napisao najpoznatiju svoju pjesmu – *Milovo sam garave i plave*. Likovi su prikazani u intimnom razgovoru i blago se dodiruju. Razlog takvom prikazivanju likova je zbog toga što su Marija i Ivan Kozarac bili u bliskom srodstvu, stoga njihova ljubav nije bila moguća. Ivan Kozarac je svoju ljubav prema Mariji opjevao u mnogim ljubavnim stihovima.⁴⁰ Skulptura je izlivena u bronci, a prikazuje sjedeći par na klupi. Figure su prikazane u stvarnoj veličini, realistično, ali bez previše detalja. Površina skulpture je ravna, a osim pojedinih dijelova poput marame, dukata ili obuće tekstura je glatka. Plohe se prelijevaju iz jedne u drugu. Pojedini dijelovi skulpture izlaze u prostor, poput glava i lijeve noge Ivana Kozarca. Između likova prostor ulazi u skulpturu.

5.8 Zdenac vučedolskog ljevača bakra

³⁸ „Željezne skulpture: U Vinkovcima “Ptice u letu” Dine Merhav“, Nacional, 2015. g., pristupljeno 27. 8. 2023., <https://www.nacional.hr/zeljezne-skulpture-u-vinkovcima-ptice-u-letu-dine-merhav/>

³⁹ Babić, Likovni umjetnici Vinkovaca u XX. stoljeću, 442.

⁴⁰ „Otkriven spomenik Mariji i Ivanu Kozarcu“, Vukovarsko srijemska županija, 2016. g., pristupljeno 13. 9. 2022. g., <https://www.vusz.hr/novosti-najave-i-sluzbene-obavijesti/otkriven-spomenik-mariji-i-ivanu-kozarcu>

Ovaj spomenik se nalazi u samom središtu Vinkovaca, odnosno u pješačkoj zoni. Smješten je ispred stambene zgrade, a s obzirom na frekventnu lokaciju u stalnoj je interakciji sa prolaznicima i posjetiteljima. Zdenac je postavljen 2017. godine, a izradio ga je umjetnik Ivan Antonović. Posvećen je ljudima koji su naseljavali današnje prostore, Vinkovce posebno, puno prije nas danas. Također je i podsjetnik da cijenimo i vrednujemo bogatu povijest grada.⁴¹ Zdenac vučedolskog ljevača bakra, zajedno sa pješačkom zonom Orion, predstavlja jedinstvenu arheološku, kulturnu i turističku priču o povijesti iz doba Vučedolske kulture, koja se intenzivno odvijala u Vinkovcima u razdoblju 2900. – 2400. g. pr. Kr. Arheolog Aleksandar Durman je 1978. godine, prilikom izvođenja arheoloških radova za izgradnju hotela Slavonije, osim posude na kojoj su prikazani simboli koji se tumače kao najstariji europski kalendar, pronašao je i u cijelosti sačuvan, kompletan pribor za lijevanje bakra, posude ljevača bakra, kalupe za serijsku proizvodnju oružja, sjekira, peći., stoga zdenac ima znatno veću i značajniju simboliku. Spomenik je izrađen od kamenih stupova koji tvore kružnu kompoziciju. Stupovi su nanizani jedan do drugoga, a razlikuju se po visini što pridodaje ritmu skulpture. Na posljednjem stupu u nizu, onom najvišem, nalazi se replika posude sa, vjeruje se, najstarijim europskim kalendarom. Unutar zdenca nalaze se također replike pribora za lijevanje bakra, posuda i kalup. O umjetniku nema puno podataka.⁴²

5.9 Spomenik banu Josipu Šokčeviću

Spomenik se nalazi na istoimenom trgu, u samom središtu grada. Skulptura se nalazi ispred zgrade brodske imovne općine, manje poznatom djelu arhitekta Hermana Bolléa. Zgrada je stilski kompleksna. Izvorno je barokna, ali je Bollée na nju primijenio i neobarokne i neorenesansne elemente. Osim zgrade, skulpturu okružuje glavni vinkovački park i šetnica - korzo. Skulptura je postavljena 2018. godine, a autor je akademski kipar Ivan Kujundžić iz Zagreba. Spomenik je podignut u čast jedinom hrvatskom banu koji je rođen u Vinkovcima. Skulptura je monumentalne visine a iznosi 2 metra i 25 centimetara. Površina skulpture je grubo obrađena, tekstura je hrapava. Ban je prikazan u blagom kontapostu, oslonjen je na lijevu nogu, pogledom uperenim u daljinu, umjetnik se nije previše bavio detaljima, ali su karakteristike lica jasno definirane. Skulptura je od bronce i patinirana je bez voštenja te će boju mijenjati ovisno o vremenskim prilikama, a nalazi se na visokom postamentu od bračkog kamena.⁴³ Ivan Kujundžić rodio se u Imotskom 12. studenog

⁴¹ M. Kokaj, „Spomenik prapovijesnim naseljenicima“, Glas Slavonije, 2017. g., pristupljeno 13. 9. 2022.g., <http://www.glas-slavonije.hr/338162/4/Zdenac-vucedolskog-ljevaca-bakra-u-vinkovackoj-pjesakoj-zoni>

⁴² „Svečano otkriven zdenac vučedolskog ljevača bakra u Vinkovcima“, Hrvatski radio Vukovar, 2017. g., pristupljeno 14. 9. 2022.g., <https://hrv.hr/vijesti/vijesti/item/12464-svecano-otkriven-zdenac-vucedolskog-ljevaca-bakra-u-vinkovcima>

⁴³ Đuro Karalić, „Ban Josip Šokčević dobio spomenik u rodnim Vinkovcima“, Press 032, 2018. g., pristupljeno 11. 9. 2022., <https://press032.com/ban-josip-sokcevic-dobio-spomenik-u-rodnim-vinkovcima/>

1968. godine. U rodnom gradu pohađao je osnovnu i srednju školu, a zatim upisuje Pravni fakultet u Zagrebu. Nakon prve godine ipak se odlučuje upisati studij kiparstva na Akademiji likovnih umjetnosti. Kujundžić je naglasio da je bana htio prikazati odvažnim, a istaknuti njegov ponos;

“Drago mi je da će spomenik biti postavljen u parku na elipsastom prostoru prema mojoj ideji, okruženom baroknim građevinama i ispred secesijske zgrade. Bana sam prikazao odvažnim, kao što je i bio kada je odbio nazočiti inauguraciji cara Josipa jer se nije slagao s njegovom politikom prema hrvatskim zemljama. Njegov pogled uperen je prema središtu Hrvatske, jer sam htio istaknuti njegov ponos, ne savijanje kičme i držanje uzdignuta čela.“⁴⁴

5.10 Fontana Hrvatska Ruža

Fontana se nalazi u središnjem vinkovačkom parku, na trgu Bana Josipa Šokčevića, udaljena je nekoliko metara od Spomenika Presvetom Trojstvu i spomenika banu Josipu Šokčeviću. Iako je fontana izgrađena 60-ih godina prošlog stoljeća, skulpturalna kompozicija unutar fontane, naziva Hrvatska Ruža, postavljena je 2019. godine. Fontana je posvećena poginulim vinkovačkim braniteljima. Skulpture koje se nalaze unutar fontane izradio je već spomenuti vinkovački umjetnik Ivan Križanac. Unutar fontane koja je obložena kamenim pločama, postavljena je brončana figura visine 2,8 metara, oko koje je sedam manjih skulptura, koje predstavljaju život, smrt, borbu i pobjedu kao neizbježne elemente života. Kompozicijski su skulpture u simetriji, odnosno skulpture manjih dimenzija su od središnje skulpture odmaknute jednakom udaljenosti. Površina je grubo obrađena, a figure su apstraktne. Zbog mjesta na kojemu je postavljena, a to je glavni gradski park, fontana kao i same skulpture su u neprestanoj interakciji sa prolaznicima.⁴⁵

⁴⁴ Željko Komljenović, „Postavljen spomenik banu Josipu Šokčeviću“, 10. rujna 2018., pristupljeno 27. 8. 2023., <https://novosti.hr/postavljen-spomenik-banu-josipu-sokcevicu/>

⁴⁵ Miroslav Flego, „Rekonstrukcija središnjeg Vinkovačkog parka“, Glas Slavonije, 2019. g., pristupljeno 9. 8. 2023.g., <http://www.glas-slavonije.hr/399798/4/Izgradjeni-su-i-temelji-nove-fontane-na-mjestu-stare>

6. Popis slikovnih priloga

Slika 1. C. Payerle, Spomenik Presvetog Trojstva, 1845.

Slika 2. Vanja Radauš, Spomenik Josipu Kozarcu, 1959.

Slika 3. Vanja Radauš, Spomenik Josipu Kozarcu, 1959.

Slika 4. Antun Babić, Bista Josipa Runjanina, verzija iz 1971.

Slika 5. Dejan Duraković, Bista Josipa Runjanina, verzija iz 2016.

Slika 6. Branko Ružić, Kolo, 1978.

Slika 7. Branko Ružić, Kolo, 1978.

Slika 8. Ivan Križanac, Bista dr. Franje Tuđmana, 2005.

Slika 9. Dina Merhav, Ptice u letu, 2015.

Slika 10. Dina Merhav, Ptice u letu, 2015

Slika 11. Spomenik Marije i Ivana Kozarca, 2016.

Slika 12. Ivan Antonović, Zdenac vučedolskog ljevača bakra, 2017.

Slika 13. Ivan Antonović, Zdenac vučedolskog ljevača bakra (detalj), 2017.

Slika 14. Ivan Kujundžić, Spomenik banu Josipu Šokčeviću, 2018.

Slika 16. Ivan Križanac, Fontana Hrvatska Ruža, 2019.

Slika 1. C. Payerle, Spomenik Presvetom Trojstvu, 1845., foto: M. Čurčinac

Slika 2. Vanja Radauš, Spomenik Josipu Kozarcu, 1959., foto: M. Čurčinac

Slika 3. Vanja Radauš, Spomenik Josipu Kozarcu, 1959., foto: M. Čurčinac

Slika 4. Antun Babić, Spomenik Josipu Runjaninu, 1971.

Slika 5. Dejan Duraković, Spomenik Josipu Runjaninu, 2016.

Slika 6. Branko Ružić, Kolo, 1978., foto: M. Čurčinac

Slika 7. Branko Ružić. Kolo, 1978., foto: M. Čurčinac

Slika 8. Ivan Križanac, Bista dr. Franje Tuđmana, 2005., foto: M. Čurčinac

Slika 9. Dina Merhav, Ptice u letu, 2015., foto: M. Čurčinac

Slika 10. Dina Merhav, Ptice u letu, 2015., foto: M. Čurčinac

Slika 11. Dejan Duraković, Spomenik Marije i Ivana Kozarca, 2016., foto: M. Čurčinac

Slika 12. Ivan Antonović, Zdenac vučedolskog ljevača bakra, 2017, foto: M. Čurčinac

Slika 13. Ivan Antonović, Zdenac vučedolskog ljevača bakra (detalj), 2017., foto: M. Čurčinac

Slika 14. Ivan Kujundžić, Spomenik banu Josipu Šokčeviću, 2018., foto: M. Čurčinac

Slika 15. Ivan Križanac, Fontana Hrvatska Ruža, 2019.

7. Katalog djela

1. C. Payerle, Spomenik Presvetom Trojstvu, 1845.

kamen, dimenzije nepoznate

Lokacija: Vinkovci, trg bana Josipa Šokčevića

2. Vanja Radauš, Spomenik Josipa Kozarca, 1959.

bronca, dimenzije: nepoznate

Lokacija: Vinkovci, Šetalište Dionizija Švagelja

Stanje: oštećena (udarena autom 2008. godine)

3. Antun Babić, Bista Josipa Runjanina, 1971.

bronca, dimenzije: v. 60 cm, sa postoljem ukupno 180 cm

Lokacija: Vinkovci, naselje Kolodvor

Stanje: ukradena 2015. godine

4. Dejan Duraković, Bista Josipa Runjanina, 2016.

bronca, dimenzije: nepoznate

Lokacija: Vinkovci, naselje Kolodvor

5. Branko Ružić, Kolo, 1978.

bronca, dimenzije: nepoznate

Lokacija: Vinkovci, terme

6. Ivan Križanac, Bista dr. Franje Tuđmana, 2005.

bronca, dimenzije: v. 105 cm, sa mramornim postoljem ukupno 245 cm

Lokacija: Vinkovci, ulica Hansa Dietricha Genschera

Stanje: vandalizirana 2013. godine (prošarana sprejom)

7. Dina Merhav, Ptice u letu, 2013.

željezo, dimenzije: v. od 20 do 180 cm

Lokacija: Vinkovci

8. Dejan Duraković, Spomenik Marije i Ivana Kozarca, 2016.

bronca, dimenzije: nepoznate

Lokacija: Krnjaš, Vinkovci

9. Ivan Antonović, Zdenac vučedolskog ljevača bakra, 2017.

kamen, bronca, dimenzije: nepoznate

Lokacija: Vinkovci, Ulica Kralja Zvonimira

10. Ivan Kujundžić, Spomenik banu Josipu Šokčeviću, 2018.

patinirana bronca bez voštenja, dimenzije: v. 225 cm

Lokacija: Vinkovci, Trg bana Josipa Šokčevića

11. Ivan Križanac, Fontana Hrvatska Ruža, 2019.

bronca, središnja figura v. 280 cm

Lokacija: Vinkovci, Trg bana Josipa Šokčevića

8. Zaključak

Vinkovci su prvenstveno poznati kao bogato arheološko nalazište iz doba prapovijesti, sopotske, vučedolske i vinkovačke kulture, ali i nalazištima iz rimskih naselja. Također su poznati i kao najstarije naseljeno područje u Europi. No Vinkovci se mogu pohvaliti i sjajnim očuvanjem spomena na velika Hrvatska imena, a ponajprije na imena slavni Vinkovčana. U gradu se mogu vidjeti mnogobrojna djela umjetnika koji su rodom iz Vinkovaca, a koji upravo prikazuju Vinkovčane poput književnika Josipa i Ivana Kozarca, ili prvog hrvatskog bana Josipa Šokčevića, također Vinkovčana. Grad također čuva spomen na kulture koje su prije nas boravile na ovim prostorima pa tako u gradu postoji i spomenik u čast ljevaču bakra. Vinkovci na taj način promoviraju, ali i s ponosom prikazuju kulturnu povijest grada.

9. Literatura

„Otkriven spomenik Mariji i Ivanu Kozarcu“, Vukovarsko srijemska županija, 2016. g., pristupljeno 13. 9. 2022.g., <https://www.vusz.hr/novosti-najave-i-sluzbene-obavijesti/otkriven-spomenik-mariji-i-ivanu-kozarcu>

„Pijan u Vinkovcima srušio spomenik Josipu Kozarcu“, 24 sata, 2008.g., pristupljeno 27. 8. 2023., <https://www.24sata.hr/news/pijan-u-vinkovcima-srusio-spomenik-josipu-kozarcu-91155>

„Svečano otkriven zdenac vučedolskog ljevača bakra u Vinkovcima“, Hrvatski radio Vukovar, 2017. g., pristupljeno 14. 9. 2022.g., <https://hrv.hr/vijesti/vijesti/item/12464-svecano-otkriven-zdenac-vucedolskog-ljevaca-bakra-u-vinkovcima>

„Vinkovčani podižu spomenik ljubavi Mariji i Ivanu Kozarcu“, Narod HR, 2015. g., pristupljeno 13. 9. 2022.g., <https://narod.hr/kultura/vinkovcani-podizu-spomenik-ljubavi-marije-ivana-kozarca>

„Željezne skulpture: U Vinkovcima “Ptice u letu” Dine Merhav“, Nacional, 2015. g., pristupljeno 27. 8. 2023., <https://www.nacional.hr/zeljezne-skulpture-u-vinkovcima-ptice-u-letu-dine-merhav/>

Anali Galerije Antuna Augustinčića, Skulptura na otvorenom/Problem spomenika – spomenik danas, 2001.-2005., 2012.-2015. (Klanjec, 2005, 2016.)

Babić, Antun, „Likovni umjetnici Vinkovaca u XX. stoljeću“, u Vinkovci (Vinkovci: Matica hrvatska, Ogranak Vinkovci, 2010.)

Babić, Antun, Vinkovci i okolica, (Vinkovci: Slavonska naklada Privlačica, 2002.)

BABIĆ, Antun. Hrvatski biografski leksikon (mrežno izdanje). Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2023., pristupljeno 27. 8. 2023., <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=935>

Belušić, Lavinia, O nekim zamjedbenim pojavama u odnosu skulpture na otvorenom i arhitekture, u Anali Galerije Antuna Augustinčića, Skulptura na otvorenom, zbornik radova, 2003.

Biografija, Dejan Duraković, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, pristupljeno 27. 8. 2023., <http://www.uaos.unios.hr/wp-content/uploads/2019/02/BIOGRAFIJA-Durakovic-Dejan.pdf>,

Butigan, S., „Na stari postament nova bista Josipa Runjanina“, Glas Slavonije, 2016. g., pristupljeno 11. 9. 2022.g., <http://www.glas-slavonije.hr/298017/4/Na-stari-postament-nova-bista-Josipa-Runjanina>

Damjanov, Jadranka, Vizualno-taktilni pojmovi u klasifikacija skulpture, u Anali Galerije Augusta Augustinčića, Skulptura na otvorenom, zbornik radova, 2003.

Flego, Miroslav, „Rekonstrukcija središnjeg Vinkovačkog parka“, Glas Slavonije, 2019. g., pristupljeno 9. 8. 2023.g., <http://www.glas-slavonije.hr/399798/4/Izgradjeni-su-i-temelji-nove-fontane-na-mjestu-stare>

Grad Vinkovci – Povijest grada, Službeni portal grada Vinkovaca, 2017.g., pristupljeno 13. 9. 2022., <https://www.grad-vinkovci.hr/hr/povijest-grada>

Grgurovac, Martin, Vinkovački spomenar – povijest, sjećanja i uspomene na grad, ljude i događaje, Vinkovci, 2008.

Karalić, Đuro, „Ban Josip Šokčević dobio spomenik u rodnim Vinkovcima“, Press 032, 2018. g., pristupljeno 11. 9. 2022., <https://press032.com/ban-josip-sokcevic-dobio-spomenik-u-rodnim-vinkovcima/>

Kokaj, M., „Spomenik prapovijesnim naseljenicima“, Glas Slavonije, 2017. g., pristupljeno 13. 9. 2022.g., <http://www.glas-slavonije.hr/338162/4/Zdenac-vucedolskog-ljevaca-bakra-u-vinkovackoj-pjesackoj-zoni>

Komljenović, Željko, „Postavljen spomenik banu Josipu Šokčeviću“, 10. rujna 2018., pristupljeno 27. 8. 2023., <https://novosti.hr/postavljen-spomenik-banu-josipu-sokcevicu/>

Kopač, Slavko. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., pristupljeno 13. 9. 2022., <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=33044>

KRIŽANAC, Ivan. Hrvatski biografski leksikon (mrežno izdanje). Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2023.g., pristupljeno 27. 8. 2023., <https://bl.lzmk.hr/Clanak/11232>

Marojević, Tihomir, prilog za povijest kulture Vinkovaca od 1905. do 2015. godine, spomen – poprsja, Vinkovci, 2022.

Obelić, Krznarić – Škrivanko, Marijan, Krajcar – Bronić, Radiocarbon dating od Sopot culture sites (late neolithic) in Eastern Croatia, 2004., 246. str., pristupljeno 5. 9. 2023.

Obnova kipa Sv. Trojstva, Službeni portal grada Vinkovaca, 2018. g., pristupljeno 13. 9. 2022.g., <https://grad-vinkovci.hr/hr/objave/vijesti/sveto-trojstvo>

Radauš, Vanja. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., pristupljeno 13. 9. 2022., <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=51410>

Ružić, Branko, „Spomenici i izvedbe na javnim mjestima“, pristupljeno 27. 8. 2023., <https://brankoruzic.com/spomenici-i-izvedbe-na-javnim-mjestima/>

Ružić, Branko, Kratka biografija, pristupljeno 27. 8. 2023., <https://brankoruzic.com/branko-ruzic-biografija/>

Vinkovci, Likovna umjetnost, Wikipedija – slobodna enciklopedija, 2022. g., pristupljeno 13. 9. 2022., <https://hr.wikipedia.org/wiki/Vinkovci>

Vukadin-Doronjga, Hela, Pojam spomenika, u Anali Galerije Antuna Augustinčića, Problem spomenika - Spomenik danas, zbornik radova, 2013.

Zajec, Vlasta, „Spomenik Presvetom Trojstvu u Vinkovcima i njegova tipološka ishodišta“, Radovi Instituta za povijest umjetnosti 46, 2022.